नं॰: ४३-घ

सूक्तिरत्नाकर:

महाभाष्य विवरणस्य

षष्ठाध्याय.

पत्राणि-८

सूक्तिरत्नाकराभिधमहाभाष्यवि

विवरण पाद ष्ठाध्याय पत्राणि ८

८ पत्राणि

४३

रकृष्णनं कृष्णस्यपघात इत्याशंक्यावार्त्तिककृतन्यासाने रामेपेलापरिहाराभिधाने
परभाष्यलक्षणवर्णग्रहणान्यासेन किंमपराधमिसाष्टापेनभाष्येकृतापरिहृ्यत इत्या
हन्यासान्तरङ्गेनलिंगवातिपरिभाषाविमन्वलिंगमिस्त्राहस्वरविधावित्स्यकरा
हृस्यात्रपदेकोपीइत्यत्राहएकवर्ज्जामितियघप्येकराहृस्वकालविधिष्टस्वस्मात्र
वाचीतथाप्यत्रसामर्थ्यात्तद्विशेषपर्व्ववर्णतीत्याहआदावेतिअत्रउदात्तस्य
विधेयत्वाद्वक्ष्यमाणत्वाच्चेयोगात्ततोनोभवति नोदात्ताद्वेकश्रुत्येनरस्वेतेस्वर्यः तत
श्चत्वात्कदेशवावनरइत्याह ततश्चेति अस्वचेत्याद्विनीकेचयवह्रस्वान्तरंविधायहय
गीलहृगाणिपदमितिसर्वंपुष्टगुणाद्रहितंभवतीतिवचनभाष्येदात्तत्वपदे
तिविदम्वातेइकेवर्जोपिवेष्यतेनैकउदात्तःपर्यदुष्वतैतत्रकस्यपर्युदासइतिवि
शेषपक्षलहृगणोन्तरेणाविधिःसवस्पितइतिशामर्थ्यासिद्धांश्रन्यथातद्विधानस्या
नर्थक्यप्रसंगात्ततश्चपलकीजइत्यादौलहृगणत्वयसानिपातारकस्यैवप्रति

३६ १६

वि 16

षेधपर्युदासेनविधानादुदात्तस्यस्वरितयुगपत्प्राप्तौविप्रतिषेधापपत्तिरित्यर्थः
नन्वेवं स्वरितेत्यस्यानुदात्तस्याघाघातस्वरितोदात्तयोरेकस्मिन्पदेसमावे
शस्यादित्तत आह स्वरितेपीति उदात्तस्याधिमात्राप्रपेक्षानिषेधविधानात्स्वरि
तेपीष्टसिद्धिरित्यर्थः नन्वपरत्वेनत्यावृत्स्यापास्ताहानुदात्तत्वात्तत्स्वरितत्वानन्तरंगता
ध्यामधिपितस्यास्युगमत्वात्संदेहादित्तिहेतदरसिद्धहस्ताशंक्याशयंदर्शयतिपरन्ति
त्यात्तत्सर्वत्रेतिगोपापक्षिजातीयतेसौपगवत्वमित्याद्युदात्तकाप्यवाङ्क्षित्वस्यस्कृतेत्व
तक्षतैक्यतोक्तिरङ्गमेव तस्याह का प्यवहरतिकिमर्थयन्नः काम्यादीनाम्बित्वंक्रियतेइ
त्यत्राहप्रत्ययपेतिपरवविप्रतिषेधाप्रवलोपदेशोपदेशस्यार्थः प्रकृतिस्वरस्यावाधक
त्वंवहत्समासेनसतिशिष्टस्वरवलीयस्त्वेनोक्तमित्याहधातुस्वर इति गोयावती राम॰
त्यादौप्रत्ययेनसहविधीयमानःप्रत्ययस्वरःप्रथमंप्राप्तःततःसनाद्यन्तधानवदिति
धातुसंज्ञायांधातुस्वरइतितत्रसतिशिष्टत्वेनप्रकृतिस्वरस्यवलीयस्त्वंप्रत्यय

स्वरस्याभावे हेतुनोपपद्यते वैयर्थ्यं विकरणपादित्साशंक्याव्याप हेतुम् इति स्वरादित्तिन
गुसतिशिष्टस्वरस्य बलीयस्त्वज्ञापनायेति सादेः प्रयोजनस्योक्तत्वात्तत्प्रयोजनमात्रे रकप्य
नमन्तर्यं कमिसाशंक्यातिराकर्तुं नस्योपयोगमाहकाः पुनरिति नित्योपगावत्वामित्यादोपद
त्वेन व्यवस्थानु इति नेत्याह एक तिपाणे तिल हल वापस्य कर्त्तप्राप्तौ विप्रतिषेधः इती
हतस्माव इत्यपि स्यादित्साहत्वा हेन शास्त्रो विकरण उच्यते इत्याह विकरण स्वर इति वि
करणस्वरस्य सतिशिष्टत्वमपप्या स्यादिति सार्वधातुक इति परत्वादित्तिन तत्र सतिशि
ष्टत्वान्नासिस्वरस्य हेतनावनपापरिभाषया लसार्वधातुकस्य कर्त्त्वात्सावउसान्नेतं सि
द्धं इत्तितद्विधानान्यप्यानुपपत्तौ कौर्धीसाप्यत इत्यर्थः पहत्रात्तरे त्वेन तत्रत्तापपदि
मित्याह लोवस्थायां त्विति ल लुटोर इति लकारमात्रस्य मित्त्वं त्वेनाश्रयणाद न
म इत्थं न प्रतिहते सा क्षितिभावः न तु धपोल्विहल पोरेकत्र युगपत्प्राप्तोपरेणाल
हत्वेन प्राप्ते परं कार्यमित्यतेशांत पर विप्रतिषेध सत्रेणासंग्रहात्स्वसूत्रे इव भातो

३७ १७ 17

वि

त्पाशंकाह विप्रतिषेधे परमित्यत्रैतिका स्य स्वतः परत्वात्संभवात्पथ्याकारस्तन्न
नलक्षणाद्द्वारेणापरत्वाच्च यस्मात्कथा विषयभजा शाद्वृद्धारेणाप्युपघत्वं च ममध्य
पदत्वमाश्रीयत इत्यर्थः अस्यपरिहारस्याव्यापकत्वात्सतिशिष्टस्वरवलीयस्त्वमव
ष्टां परत्वेति प्रदर्शनायभाष्येपदिशब्दपरविप्रतिषेध इत्याद्युक्तमित्येतदुपपादयति
कृत्रिकाम्भती त्यत्रेति आद्युदात्तत्वं शब्रुपोस्तोतित्कर्तव्यमित्याद्यैप्रत्ययस्वरस्सिद्धं पं
र्वं विप्रतिषेधाश्रयणेन तन्नज्ञोपातीत्यादावपप्रत्ययेकृते प्रत्ययस्वरस्यैव
तुस्वरस्य च युगपत्प्रसंगोस्येव इत्यत आह कृते प्रत्ययस्वरे इति प्रत्ययेन सह
शिष्टत्र्यचकत्वात्तः प्रथमं भवति पश्चात्संज्ञापां धातुस्वरसंगन्ना त्रय्यसतिशि
ष्टत्वादेवधातुस्वरसिद्धिः न शब्दपरविप्रतिषेधो दितितिगमयति तस्मादिति शिष्टत्वा
दिति अतिसृ इत्यत्र पूर्वेन च समासे कृते पश्चात्ज्ञसितस्य स्वरे प्राप्ते त इयवातोर्य विधिः राम
इति ततः प्रकृति स्वरो भवतीति तदाह ततः पुरुषद्वितिविभक्तिनिमित्तमित्यत्र सोविभक्तिमि

मित्ते तस्य स्वरो विभाग्नि निमित्त स्व एवात्र गतिकारकेति परत्वात् तत्पूर्वपदप्रकृति
स्वरे प्राप्ते तद्बाधनार्थमिदं तत्पूर्वे स्तावाको नासिद्धत्वात् किमनेन वचनेनेत्यत आह अन्त
सप्तमीति न उधातुना समासः केन विहित इति प्रत्ययेन तेन समासविधानात् तत्स्वर
स्य सति शिष्ट इति किं वचनेनेत्यत आह अत्राप्यपीति ॥ ॥कथं॥ ॥ विकरणान्तस्येति
न तद्घभस्यान्तकरणात् तस्योपदेशे गाभावात् व्याख्यानाद्धातनत्व मो वादिकस्य रूपस्या
कर्षित्वादित्यस्य पितगुरोर्वकर्षेति तत्पदं भवति तस्यैव घटनस्यापि विधेः न तदौदा
दिकस्य रूपविलेखनमित्यस्य तत्राह अत्रापि धातुमेवेति तिनि स्यान्नित्यमित्यतेन नन्त
सति मन्त्रपि यत्राकारान्तपरो घत्रा दापइत्यादेरत्रैव स्यात् इति सर्वसंग्रहार्थं कर्तव्य
त्वात् मग्नानुपपत्तिरित्यत आह अकारान्तपर इति तदेकारमात्रस्य धातोरभावा
तकथं विहितविशेषणत्वं स्यादित्यत आह घतेति सर्वसंग्रहार्थ इति दापः धापः पाकः
याः इत्यादिसिद्ध्यर्थमित्यर्थः ॥ ॥अतुदात्तस्य चतोदात्तलोप इत्येवेति यत्तदोर्नित्यसंबंधा

३८ १८

वि. 18

घटेन निमित्तत्वेनोद्दिष्टस्यातच्छब्दात्साध्याहारेणान्वकार्यत्वेन प्रतिनिर्दिष्टादत्र चेत्त
मच्छब्दो दत्तदान्तस्यैव तेन न यदा मच्छीसंभवाच्च दान्तत्वं भविष्यतीत्याशङ्क्ये नप्रश्न इत्यपूर्व्वः प्रा
सङ्ग इत्यत्रष्ट्वाप्तिनैपरतेऽदान्तलोम इत्येते छुतपादपिडमाह प्रासङ्ग इति अविघम
नेरदान्त इत्यरोदान्तशब्दो गुणमात्रवचनः अनन्चपात इत्याह अलक्ष्यो दान्तगुणए
वेति नमाडलं घनादितित्वेकार लाभावादित्यर्थः अनुदान्तत्वं प्राप्नोतीति तन्निषेधार्थ स
स्वरस्यनार्थ विषय इति प्रश्नः पूरत्वादितित्याऽगमात्अनुदान्तं भवतीत्यनन्तरेउदात्तो हस्यो
ताविन्यत्रदापितत्वान्नदेशं अतोधाऽत्वरस्य पूर्वत्वं अकारस्य लोप इतितन्निषेधार्थं दान्तआ
तावुदान्तलोपाद नोदात्तयदं स्यात्मस्रो दान्तवे ष्यतेम्पतेःअभ्यमादेशा इत्यभ्यानि
नीपदह्ने दस्याश्रीयतेत्र स्मिन्नत्व हे प्रक्रियालाघवाय शेषे लोप इति लोकोविज्ञाय त्म
त इत्याह शेषे लोप इति लोप इति शेष इति स्थानी निर्दिष्टः सप्तम्या निर्दिष्टः मच्छीता
येह्यावशेषत्वमितसर्वं रूपं लोपश्चास्तलोप इति अन्यप्या हृष्यासि उदः नदादेशा

मा वइति पुष्पमयं हव्यं अस्माभ्यं घृत्रेला दीपुष्पादस्मादेः प्रत्ययस्वरेणान्तोदात्तत्वेन
प्र मं स्तुस्वाद् गुदात्तत्वाच्च मध्योदात्तत्वं सिद्धः किमिदं भांरोप इति वह्न्यादि तिकमि
दं भ्यामिति विभक्त्यन्तेन तत्र वाऽस्य नु वर्तते तत्रौर्वोघि इति वस्य घकारो विधीयते तदा हव
कारस्य घ इति ईकारलोप इति स्वेकार ह इ हं किं मीः तदात्तयोराहे श्याऽन्दात्तः न स्वलो
प इष्यान्निमित्तं तोदात्तत्वं स्यात् शान्तसोरलोप इति सत्याकारः प्रत्ययस्वरेणाधाऽत्स्वरेणा
वोदात्त इति मन्यते तेन त्वयष्ट्वा स्थितत्वेऽन्तमेवेति चेन्न सत्यं अत्र अहणानुदात्तेतदकारलो
लोपत्वं भवति साशयेनदोषः उपन्यस्त इत्याह इह विति न नुगम आगमत्वादनुदात्त
त्वमयुक्तं तं मध्यपतितस्तद्ग्रहणेन गृह्यत इति धातुस्वरेणापरत्वात् वाधायाऽक
त्वाद् इत्याशंक्य पदान्तरमाह अपवेति न त्ववित्तानेरपाहो लसार्वधातुकानुदात्तत्व प्र
सिधेनविधानेन स्वरेणमध्योदात्तत्वमिति सिद्धत्वात् किमुच्यते इदं विसिद्धमिति तत्रा
ह अत ग्रहणेऽति प्रत्ययस्वरे तत्रस्यस्वरस्याभावात् विकरणमेवेति आर्धे रेवाने

वि॰ नोदात्तविधानामित्यस्वरितकरणमेव लिंगमित्यर्थः॥ ॥धातुजानां पूर्वं च दत्वसाद्वद्व
त्वाहयघनेनिषेधुकारौ चेति वक्तव्यामिति पक्षांतरे तिनवक्तव्यमिति लाघवं भवतीत्या
शयः। नन्वेवकारान्तः पिपठिषुरेको वनात् तद्वकारेष्ठस्यासिद्धः किं वचनेनेत्यतआह लघू
पधेति नेत्यनुग्रहणस्य पूर्वसूत्रे अनुवृत्तस्य भावसौलभ्यादिहानुवृत्तौ किं प्रमाणमित्या
३८ यमाशयमर्थं नुयोगः किं पुनेमासस्य वे त्यनेन निकासिकरतिहनि वघोत्स्तप्रत्ययविधा
नाद्धं साहैसशशाद्ध स्यार्थवृत्वात् कथं मथं परिहार इत्यत आह अञ्चुत्वमित्यादि
तिश्च तः किंकमीयत्र कामियहलोनैव सिद्धे कं पञ्च हलात्युणाहीनोञ्चुत्व निका
र्थ्यानियमेन न भवतीत्यस्यार्थस्य ज्ञापकमिति भावः ननु ठगुपस्तरत्वाद्वोमनः प्रत्य
यत्वादर्थवत्वाद्धो घातुपपत्तिरित्यत आह सत्यमिति प्रत्यासत्त्यपरत्वे नोत्स्वार्थ्यं भवनस्य रास॰
हेतुउत्तञ्च न रंगत्वात् प्रकृत्यर्थं भवतीत्यर्थः पूर्वोक्तं परिहारे आशयमजा
नतः पुनः प्रश्नः तत्प्रकाशनाय च परिहारो ङितीत्याह चुत्वमितीति एतदनंतरमि

तिङ्क्ष्वन्यथानन्तर्यप्रसंगात् पाठक्रमाद्द्वितीयपक्षे ति होऽजुहोतिप्रवाण्डंप्रचाली त्वत्र पाठ
कमुख्या घञाद्यन्तः कर्मण्यण्णी यतेऽत्र चेह धीमत्स्वर्थः अणि कुम्भकारस्य परत्वात् प्रकाशकाः स्वी
पतित्वर्थमाह ह लि तिष्वातोऽपि तिङ्क्ष्वनेन्यार्थ इत्येवं घञा य इत्येवं स्वरार्थमिष्यतेति ॥ ॥ स्विन्नः पू
र्वसूत्रपोरक ग्रहणस्यानन्तुच्विस्तुच्यो न स्वयं पाक्रमेद इत्यनेन इह ठकप्यसि त्व
त्राह अन्तं इति वर्तितव्यमिति चकारात् घस्येति प्रत्ययप्रत्ययस्यैवात्र ग्रहणमिति श्रोति
मपाकरोति घुरजादेरिति भञ्जेलोपसामि दोघुरच् भंगुरमित्यादौ प्रत्ययस्याद्युदात्तत्वे प्रा
प्तेऽनुदात्तार्थमिदं तथा कुंघोस्यास्तीति मत्वर्थीय इनिः तदन्तात् स्त्रियां ङीप्प्रत्ययः स्वरेण
मध्योदात्तः कुम्भिनीत्याद्युदात्तमिव हन्तीति गर्गादित्वाघरजिनस्यण्य कुम्भुल्कुम्भ उपदिशिष्टस्य कुं
भिंड नाम्ना स्वरः तस्य च स्वरूपस्यानित्यस्वरेणाद्युदात्तत्वे प्राप्तेऽन्तोदात्तत्वमनेन विधीयते तत्र कथं घोर
ति केवलयोः प्रत्ययोः रन्तोदात्तत्वे प्राप्ते प्रकृतिप्रत्ययसमुदायस्यान्तोदात्तार्थमित्यर्थः ननु वि
शेषस्य गुणवचनत्वाभावात् कथमनुदात्तोपसर्गादिसमाशंका गम्यमानार्थत्वात् प्रयोगस

वि० १०
20

वलोपोऽभिमत इत्याह च्विस्वपवत्वात् इति समुदायावयवयोर्न भेदोपचारादेवं वा च्वि
नासमुदायेण स्थाने इत्यर्थः ननु जौ रागमु खपो योऽनु खे संप्रस्वप इति न्यायात् गौण
ग्रहणाभावात् कथमिष्यते इत्याह लक्ष्याठतो बाधकं इति गौणस्य ग्रहणे लिंगमपि दर्शयति अकच
इति ठल्य एवेति पूर्वस्मिन् पदे यौ णार्थे ग्रहणात् स्यादि तो बाधात्र रवणि हारा पवद्धां त
रोऽस्मि दित्यर्थः प्र वेशकृत्रे सादिभाव्यस्य संकोचत्वेनोपयोगः माह नन्वेवमपि सति नन्वेवं व
४० कुजे कत्वतो घुणा द्विमत ष्यायत्वरोस्तकुडि नजादीनां ठवित्वमेव जाठ च्वि स्वयवत्व
मिति कथमयं स्वरस्याक्षित्य तत्र आह कुडित जादयो वीणि च्य यदेशिवदेका स्मि नू
कार्यमिवतीत्य स्यार्थं स्याद्यंतवत् सूत्रे स्यादिपितत्वात् ॥ ॥ तिस तन्तति ष्टशा तु स्वै
कत्वादेकवचनेन निर्दिष्टत्वं तद्धू वचनेन निर्देशः कथमुपपद्यत इत्यत आह अ राम
पि गतमिति सत्र प्रयोजन नदर्शयन्नित्र त्रोदात्तस्येति प्रातिपदिकस्वरेणान्तोदा
त्तत्वात् न ततिस शाद्व वकारस्योकारस्य रपादेशा विधानादुदात्त एवमा इति जसउ

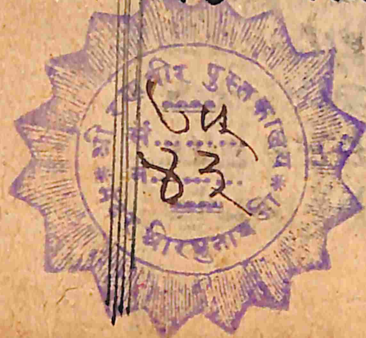
दान्तत्वे सिद्धे किमर्थमिदमित्यत्राह उदात्तेपरा इति स्वार्थे इति पाठवाद्दित्वात् स्वार्थिकालिं
गसंख्ये अतिवर्तते इत्येकवचनेन असति जसग्रहणे तिस्त्रवैरंवाध्ये त्वात्तेनानो दान्तत्वं स्या
त्तन्नेष्टमितिष्टकेत्सत्रेनुउदात्तौस्थ विताविति स्वराभावात् कथंचेन नापा प्रिन्नापाद्यनुतरइ
त्यत्राह इति स्पष्टे तत्राषीति मध्ये पदाद्यावत्यस्य तत्पायासि इत्थं दर्शयति पूर्वविज्ञाते नित्यं सर्व
मो वा धात्वेन विज्ञातं तत्त्वं वाधित्वा नावदयवाः प्रवर्तते उत्तरं वाध्यं प्रति स्पृष्टयान्तरित
पित्वात्तन्तुल्यबलत्वात् परत्वात् सर्वबलवत्त्वात् भवतीत्यत्र निनस्वरः एवं भविष्य
तीत्यर्थः समासेपीति अउतिजसग्रहणे इति एपशादात्परस्योदात्तत्वविधाना
नितिस्वाविस्तत्राप्रिस्यात् इति स्वावतिकानाविति डादिसमासः अत्रपदप्यके
ठलोपरस्नेवलक्ष्यमिति वचनाउत्तरपदस्नौ दात्तत्वंप्राप्नोपीति तथापि प्रातिपदविधेर्व
लवत्वात् यमेवस्वरस्यादिति नन्विह तत्पर्यन्ते सग्रहणामित्यपर्थः तत्रश्रेव मत्रस्वर
व्यस्येत्याह अन्नचेति अतिनि स्वरइत्येतदपि प्राग्दाहरणात्वेनोपदत्तमिति

वि० क्रिवारयति श्रपि तिसृ इत्यत्रातिव्याप्तिः॥ ॥ चतुरःस्थानिवत्त्वाभावादिति चतुरशब्दस्य तत्रेतद्वि निमि
त्ततप्रसंगे तेनाम्प्रत्युक्तत्वात्तस्य स्थाने विहितस्य तस्य शब्दस्याद्युदात्तत्वसिद्धेः तत्र तन्नि
मित्तगतसामर्थ्याघातेनोर्धे नतु रिभावप्रवृत्तेरभावात् इत्यर्थः सत्यपि स्थाने मित्तेन चतस्र
णामिस्त्रनेघात्तेय इति सिद्धमिति नतु तिसृ चतसृ इति चमाद्याभिधानादौ प्रादिसमासे
एकवचनद्विवचनविषयत्वस्यापि संभवात्तद्बहुवचनविषयत्वोक्तिरिति हेतुरसिद्ध इत्यत
आह विहितविशेषणमिति उत्तरपदार्थस्येति यत्र षड्र्थस्य प्राधान्यं तत्र षड् तीति स्वरे
णाम्नात्वं श्रपि षष्ठेस्यादौ तत्स्य प्राधान्याननुविद्यतीत्यर्थः हलादिग्रहणस्य ज्ञापक
त्वमुक्तं विशदयति यदि चेति गोवधादिषु तर्हि इति इह शब्दस्याप्यप्रसंगमाह चतस्र इति अस्य ज्ञापकल्लिंगम
र्थमाह ततस्थ्येति अस्थरक्षात इति नत्विकोयणचीत्यनेन तस्य यणपवादोरिति पूर्व सव
र्णदीर्घेनैवाध्वंतत्वात् ननु रेफादेशात्पूर्वमयं स्वरः कथं न स्यादित्यत आह स्वरात्
पूर्वमिति तत्कारात्कारस्येति न त्ववबलिष्टस्य सर्वस्याचः पूर्वविधौ विति तत्र च कारस्य राम
रेफादेशो स्यादिति त्वापेरागनातः पूर्वस्य तेनेव बधाना छलेपरतत्र अतप्यामावादेतत्

स्वराभावेवत्तस्तोधेत्वरित्याद्यावाक्यदात्तत्वंस्यानिवद्भावात्सिद्धमिस्थितं॥ ॥
सावेनन्वकपिञ्जलाधिकरणान्यायेनप्रथमातिकमेकारणाभावादेकवचनस्यैवग्र
हणेनभाव्यमितिनिस्ततशास्त्रंदेहइत्याशंकासंदेहस्यपयादयतिपदेद्विष्याख्यापयमितिगौ
स्तुलोः प्रतिषेधवचनस्यसप्तमीबहुवचनग्रहणेज्ञापकत्वमुपपादयतिगोत्वेति
प्रथमैकवचनग्रहणेप्राप्तस्माभावंदर्शयतिप्रथमैकवचनेत्वितिननुपथ्याप्रकृतिग्र
हणेत्वेकृतेरपिग्रहणात्मिहृष्टाहत्रैकथ्याविज्ञातिग्रहणेप्रकृतेरेवग्रहणस्यादिता
पुंकथाविशेषमाहप्रकृतिग्रहणेहीतित्वितेस्यादौप्रथमैकवचनग्रहणेत्वरस्यासि
द्धिः मनस्वत्वसिद्धिंदर्शयतिप्रथमैकवचनइतिननुसप्तमीबहुवचनपिनलोपेस
तिविकृतिरूपस्यैवप्रयोगइत्यतआहस्वरसिद्धावितिनलोपस्यस्वरेत्वनेनत्वतीयाद
वितिस्विनेत्यादौननुपाविल्लवन्तुमस्तुनर्सप्यपतिनिस्तत्यग्रहणेनगृत्स्यतइतिन्यायाधा
तस्यहणेनग्रहणाद्यानम्पामित्यादेप्रथमैकवचनग्रहणेपिसिद्धस्वेवातोदात्तत्व

वि·

मित्यत आह नन्वेतिविशिष्टेतिपत्रविशिष्टं शब्दरूपं प्रत्यते यथा सर्वादित्वि सर्वना ५६
मानीत्याहै तत्रैयंपरिभाषा प्रवर्त्तते इह तु स्त्र वैकाल्पित्ये वंलह त्वेन रूपप्र त्याप्यते
तिन परिभाषायां प्राप्ति अत्र हेतुमाह तेष्या चेति अन्ये त्विति एषां पाठ सप्तमी बहुवच
६२ ने षष्ठ्यमेकवचनां ने च महान्विशेषः तदाह सप्तमीवकु वचन इति नन्वेभाद्त्वादौ बुधि
द मित्यने नाविभक्तौ तदाततत्वं सिद्धमिति किमनेन स्वरेणा प्रयोजन मित्यत आह औ सिद
मित्यत्रेति अनेन स्वरेणेति अत एव मित्यत्र कैकरित्पा द्वैवतोदात्तत्वं श्रूयते अन्ये
त्वाहुः ॥ अत एव हेतोः सार्वकाधर्त्वेनेनापि नभवतीति अत ॥ ॥ ॥ ॥ राम

नं: ४३

श्लोक १५०
पत्रे